

Hebrejska Tora
– osnovica Biblije
četvrtkom u 12:15,
amdg.ffrz.hr

Savez – ברית (*b'erît*) kao polazište

Iz Tore u cjelinu Biblije

Duša mi žeđa (Ps 42/43)

Music notation for the first line of the song. The key signature is G major (one sharp). The time signature is common time (4/4). The melody consists of quarter notes and eighth notes. The lyrics are: Du - ša mi že - da Bo - ga ži - vo - ga o. The notes are labeled with letters above them: e, C, e.

Music notation for the second line of the song. The key signature is G major (one sharp). The time signature is common time (4/4). The melody consists of quarter notes and eighth notes. The lyrics are: kad ču mu li - ce gle - da - ti -. The notes are labeled with letters above them: D, C, G.

Hebrejska Tora — osnovica Biblije

FFRZ: *Izborni predmet uz Bibliju – SZ (ECTS 3)*

---

doc. dr. sc. Niko Bilić, SJ

amdg.ffrz.hr

→ nastava

četvrtkom, 12:15-14:00

Savez = Zavjet

- ברית (*bərît*) = διαθήκη = SAVEZ = “Zavjet”
- Vetus et Novum *Testamentum*
→ europski jezici
- ברה od ברה (*bārâ* (1 Sam 17,8))
  - **ברא**
  - Golijat: “*Izaberite* (ברה) između sebe jednoga...”
- hrv. “Vidjet ču, vidjet ćemo”
= odrediti, uglaviti
- načelo i mjerilo pred očima, pravilo
  - 1. Odredba – 2. Obveza – 3. Savez

Novi savez

Posljednja večera

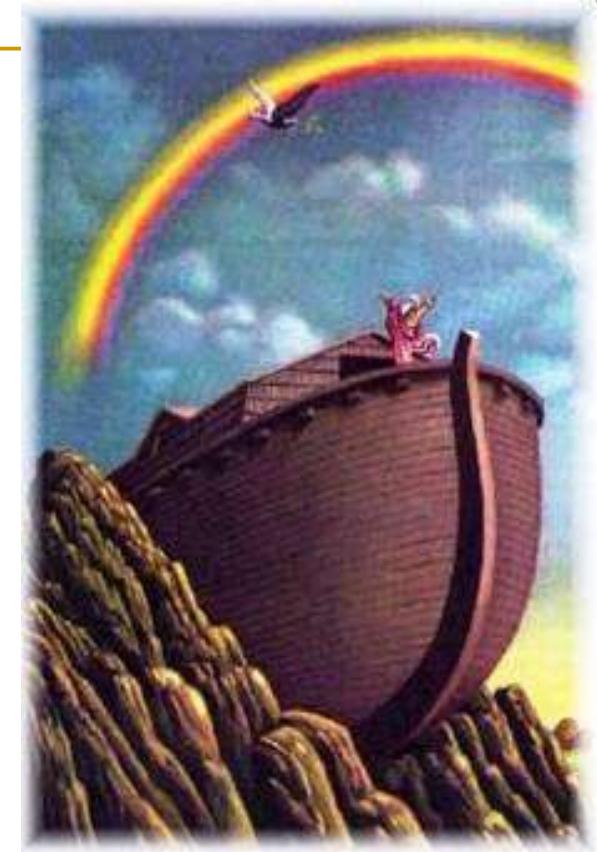
Pascal-Adolphe-Jean
DAGNAN-BOUVERET
Privatna zborka

- “Ova je čaša *novi savez* u mojoj krvi”
(1 Kor 11,25=Lk 22,20)
  - usp. Jr 31,31: בְּרִית הַדָּשָׁה *b'erît hadâšâ* (Heb 8,8)
  - “*Sklopite ču (kerat) s domom Izraelovim i Judinim...*”
- usp. Izl 24,8 דָם הַבְּרִית *dam habberît*
- “*sklopio (kerat) s vama po svim ovim riječima*”
- na Sinaju (Izl – Br)
  - “ovo je moja krv, *krv saveza*” (Mt 26,28)
  - “ovo je moja *krv saveza*” (Mk 14,24)
- “*Stari zavjet*” (2 Kor 3,14) – s koprenom, pokrivačem
- “*novi*” savez (Heb 8,13) ⇔ “*prvi savez*” (9,15)

Sveopći Noin Savez

- Bog govori u Post 9,8-17
  - Koliko puta בְּרִית?
- 7x (osim 9,15 u KS)
- קָוָם *qûm* (6,18 → 9,9.11.17)
- *Podiže:*
  - pouzdana institucija
    - Čija obveza? (*b'ritî* 6,18; 9,8.11.15)
- “*moja obveza*”
  - Sadržaj obveze u 9,11.15:
- Nema više općeg opustošenja

Božanska širina

- S kime Savez?
(usp. Post 9,9.10.13)
- Noa i potomci (9,9.11.12.15)
- sva živa bića (v10.12.15s)
- zemlja (v13) + svako tijelo **כל בשר** (*kol bāśār* v15-17)
  - Trajanje? **עולם** ('ôlam) Post 9,12.16 (→ Heb 13,20)
  - KS: za naraštaje buduće, Š: vječno vrijeme (v12)
- Vjekovni (KS), vječni (Š. v16)
  - Znak u Post 9,13:
- “Luk svoj polažem u oblak”
- → “Mir svoj vam ostavljam” (Iv 14,27)

Savez s Abrahamom

- Kada prema Post 15,1?
- “poslije tih događaja...”
- Ratnički savezi (14,13)
  - Eškol i Aner, saveznici
  - → Bog štit Abrahamu (15,1)
- יהוה je *El El-jon* (Svevišnji) i Stvoritelj (14,22)
  - Bog mu je plaća (15,1)
  - ← jer se odrekao plijena (14,23)
  - Savez u 15,18 nakon v2-5:
- “Gospodine” (v2) – prva molitva

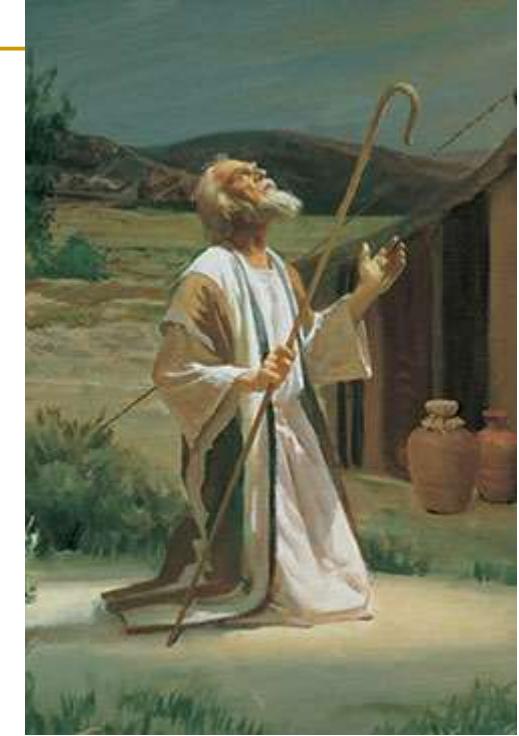
Obred saveza

- Iskustvo u Post 15,1.4:
- dolazak Božje riječi (1.4)
- pogled u visine (v5)
- → *vjera* (v6 → Gal 3,6; Rim 4,3.18)
  - Obred u Post 15,10.17:
  - Rasječene životinje (v10.17)
  - prijetnja ili prinos?
usp. Jer 34,18s:
  - “Kao tele koje su rasjekli
i prošli između..”
    - = znak Saveza?

Objava

- doživljaji u Post 15, 12.13-16.17:
- תְּרֵדָמָה *tardēmâ tvrd san* (v12)
  - ← Adam (2,21) usp. pogled (15,5)
- = objava (15,13-16):
- najava egipatskog ropstva i Izlaska
  - Znak Božje prisutnosti u v17:
- Vatra (baklja, usp. Izl 3, Dj 2)
  - Uloga vatre (17):
- = primljena žrtva? (usp. 1 Kr 18)

Povjerenje

- Čime sklopljen Savez u Post 15,18?
- **לֹאמֶר le'mor “rekavši” (KS), “i reče” (Š) = riječju**
  - ← Povjerova Jahvi (**גַּם 15,6**)
  - *Sadržaj:*
- **“Tvojim potomcima dajem zemlju...”**
  - veličina zemlje znakovita
    - Ropstvo na Nilu, izgnanstvo na Eufratu

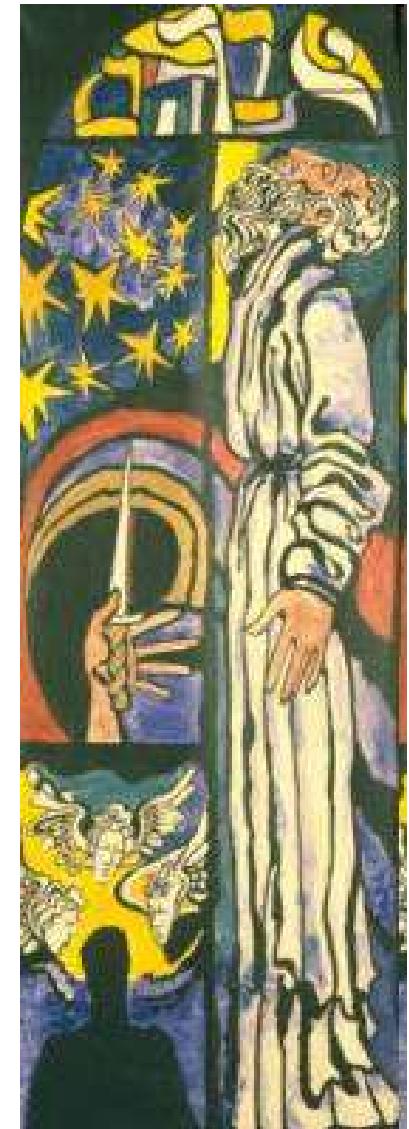

Potvrda i znak (Post 17)

- “Savez” u 17,2.4... tko govori?
- u Božjem govoru
  - Novo ime u 17.1.5:
  - 'el šadaj – Svesilni (v1)
  - אֶבְרָהָם Abram → אַבְרָם Abraham (v5)
    - → Otac mnogih naroda (usp. Rim 4,17)
    - Rok u 17,7.13.19 ברית עולם berît 'olam?
  - “vječni savez” (usp. Post 9)
    - Znak saveza (17,11)?
  - Obrezanje (v11) – za koga (v27)?
  - i stranci (v27; Izl 12,38: “ostali svijet”)

Izraelski biblijski muzej: Abraham

U tebe se uzdam (Ps 25)

A musical score for a hymn. The key signature is A major (no sharps or flats). The time signature is common time (indicated by '4'). The melody consists of quarter notes and eighth notes. The lyrics are written below the notes. Chords indicated above the staff are E, H7, cis, A, E, H7, and E.

U Te-be se uz-dam Bo-že moj! U Te-be se u- zdam Bo-že moj!

Božja ponuda

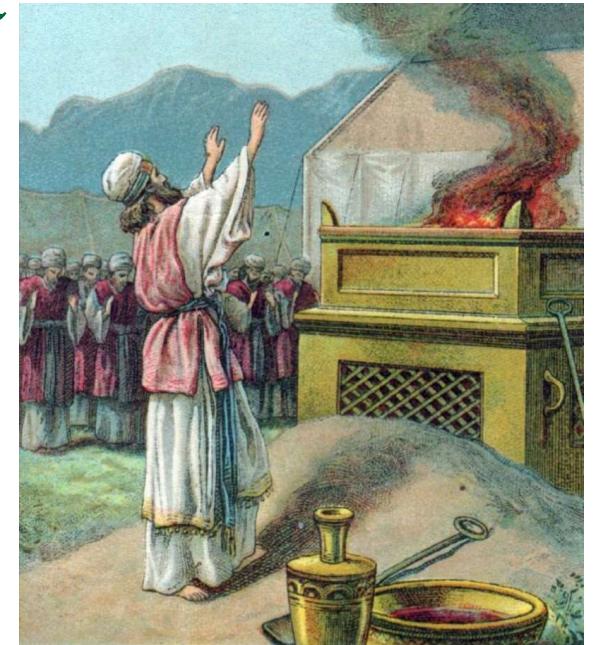
- Formula Saveza u Izl 6,7a:
- “Uzeti” לְקַחַת *laqah* → moj narod, vaš Bog
- Otvorena pogodba Izl 19,5:
  - Ako:
    - a) *Vjerno slušati glas – “pokoravati se” (KS), “vjerno slušati riječ” (Š.)*
  - a) Čuvati “moju obvezu” – čuvati vrt (Post 2,15)

- Onda:
- Božje vlasništvo, svećenici (Izl 19,5)
- גּוֹי קָדוֹשׁ *gôj qadôš* (6)
- “sveti pogani”
- Prije Zapovijedi

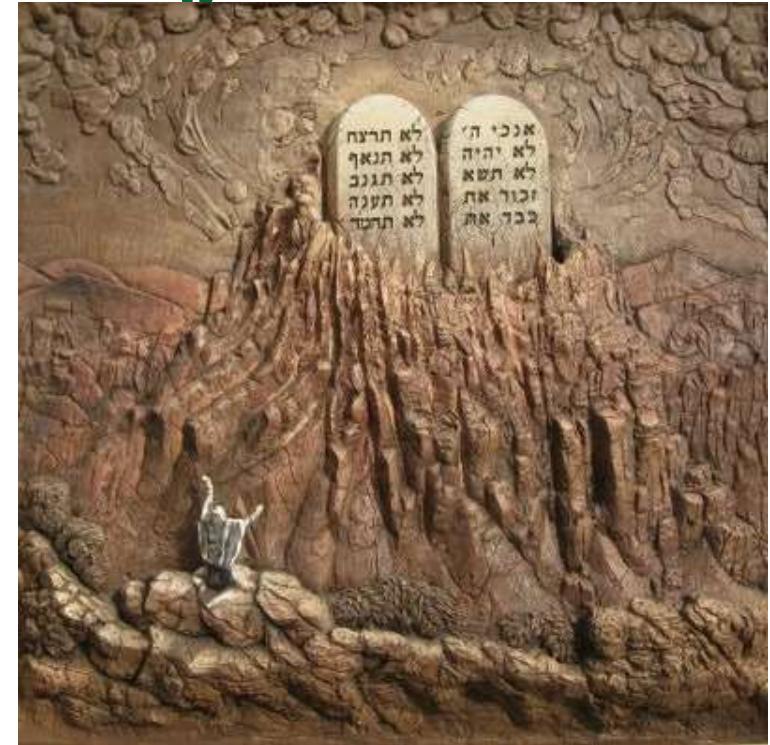
Obveza cijelog naroda

- Tko donosi odluku u Izl 24,3.7:
- Volja naroda 2x (3.7)
  - Slušanje u v7:
    - = stav srca (24,7)
- Bogoslužje (24,5 usp. 3,18)
- Krv *Saveza* (24,8)
- Knjiga *Saveza* (24,7)
čitanje uz žrtvenik
  - Tora ~ *B'rit*

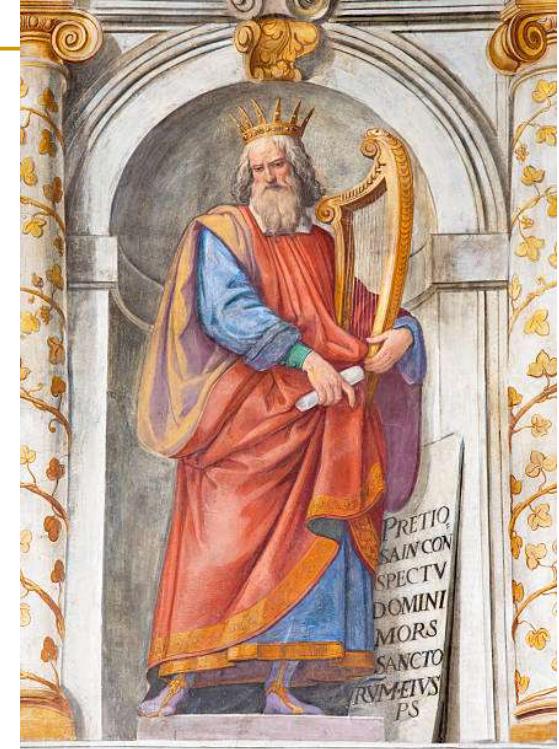
Sadržaj Saveza na Sinaju

- ❑ Obećanje u Izl 6,7:
  - Međusobna pripadnost
  - ❑ Božja obveza u Lev 26,12:
  - Posred vas,
vaš Bog, moj narod
  - ❑ Jeremijin podsjetnik (Jr 7,23):
  - Zapovjedio sam:
slušajte glas moj,
pa će u ja biti vaš Bog, vi moj narod (usp. 11,4)
  - Bit ćete moj narod, ja vaš Bog (Jr 30,22)

Savez s Davidom

- Kraljevska oporuka
(2 Sam 23,1-7):
- Vječni Savez sa mnom (23,5)
  - Abija Sjevernjacima (2 Ljet 13,5):
- Osoljeni Savez:
- Kraljevstvo dovijeka
  - Unatoč Joramovoj zloći (2 Ljet 21,7)
- Svjetiljka Davidu dovijeka

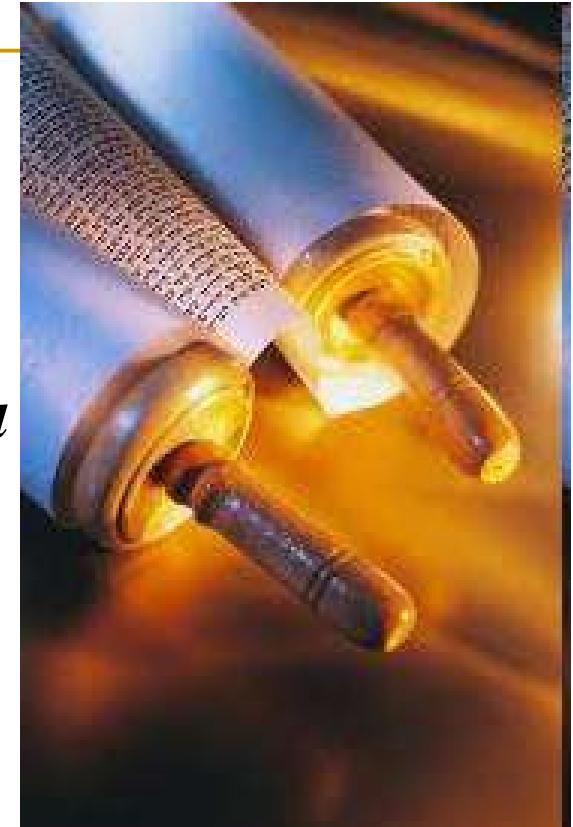
Božji Sin i vječni kralj

- Savez s Davidom =
- Natanovo proroštvo
(2 Sam 7,11b.16.25)
  - Oporuka Salomonu
(1 Ljet 22,10)
- Salomon:
Gospodin drži riječ (1 Sam 8,20)

Kralj Jošija i Savez

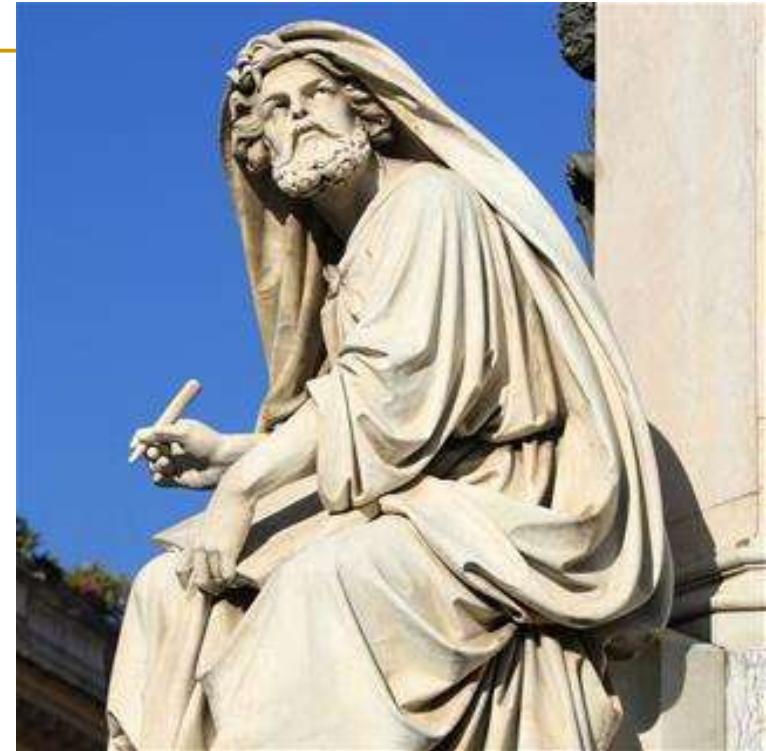
- Kralj Jošija u 2 Kr 23,2s;
2 Ljet 34,30-32
- 1. Cijelom narodu čita *Knjigu Saveza*
  - Pronađena Knjiga
(2 Kr 22,8.10; 2 Ljet 34,14)
- 2. Sklapa Savez (2 Kr 23,3):
  - on (2 Ljet 34,31) – “pred” יהוה
  - i svi (2 Ljet 34,32)
- 3. Svi služe Bogu za njegova života (2 Ljet 34,33)
  - Blagdan? – kada, kakvo slavlje u 2 Ljet 35,1.18?
  - Pasha – po Zakonu 14.01. (v1)
  - prvi put takva od Samuela (v18)

Savez kod Proroka

- A) Izaija (54,9):
- Božja prisega (Iz 54,9)
- Vode Noine neće više prijeći
  - Opći potop =
  - Propast 587. pr. Kr., Babilon
- B) Potvrda Davidu Iz 55,3 Jr 33,21 :
- Sklopite ću s vama Savez vječan:
milosti obećane Davidu (Iz 55,3)
- Moj Savez s Davidom (Jr 33,21)
  - kao dan i noć

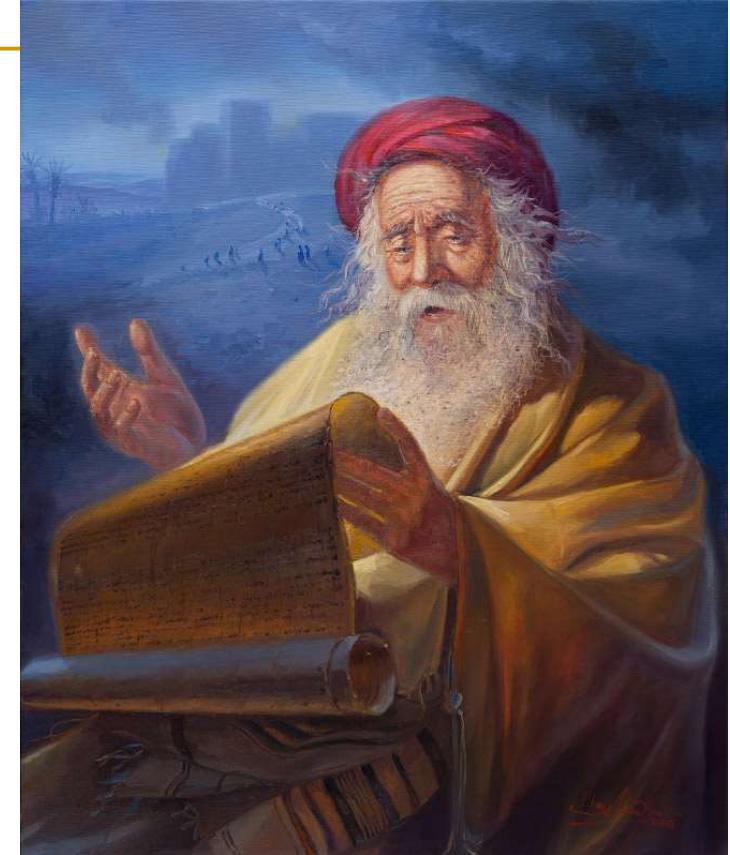
Savez u Jr 31,31–34

- tekst u “Knjizi utjehe” Jr 30s
- ברית חדשה *b'erît hadašâ* (31,31)
- “novi savez”
  - Oznaka: **נָאֵם יְהוָה** (4x v31-34)
  - riječ Gospodnja
- obiteljski prostor:
  - **בַּיִת** *bêt* “dom” Izraelov (v31.33), Judin (v31)
  - braća: **אֶחָד** *'ah* (v34),
  - bližnji **רֵעַ** *rêa'* “drug” (v34)
- narod: **צָמֵן** *'am* (v34)

Božja naklonost

- Novost: Božja aktivnost u Jr 31,33?
- ⇔ Ne kao Savez s ocima (32)
- Upisat će Pouku (Zakon = תּוֹרָה *tôrâ*) na njihovo srce (33)
  - Sadržaj saveza u v33s?
- 1. *formula saveza* (v33)
  - Bog prihvata zajednicu i priznaje se njezinom

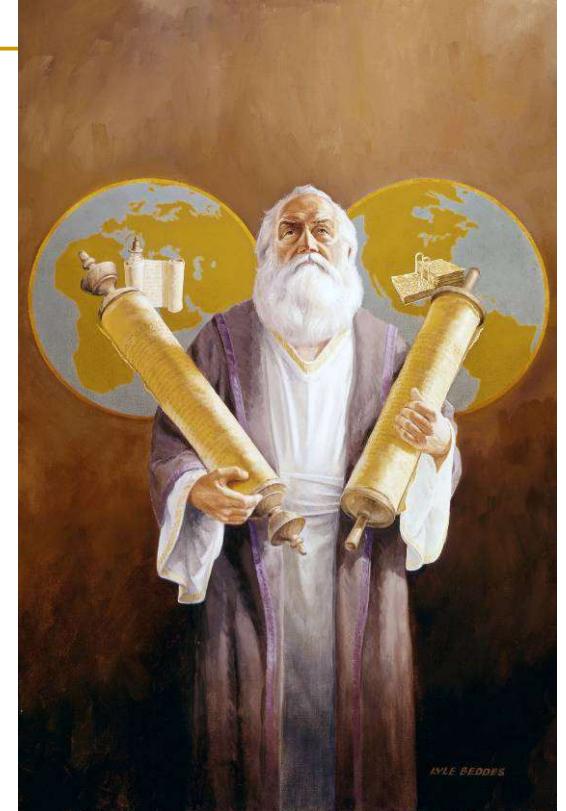
Sadržaj novoga Saveza (2)

- Sadržaj Saveza u Jr 31,34?
- 2. “Svi će me znati”
  - blisko poznavanje: יְדֻעַ jada' (v34)
- Temelj Saveza: סָלָה salah (v34)
- “*Oprostit* ču krivnju”
  - → Petar u Dj 10,43:
- Svi proroci svjedoče o oproštenju

Savez kod Ezekiela

- Kakav savez u 1) Ez 16,60; 37,26
2) 34,25; 37,26
- 1. ברית עולם *b'erît 'ôlam*
Vječni savez (16,60; 37,26)
- 2. ברית שלום *b'erît šâlôm*
- “savez mira” (34,25; 37,26)
usp. “mojega mira” Iz 54,10)
  - Sadržaj – *formula Saveza:*
  - “moj narod, vaš Bog”
(11,20; 14,11; 34,30; 36,28; 37,23.27)

Nova “bilježnica”

- Novost u Ez 36,26b?
- “Izvadit ću srce kameno i dat ću vam srce od mesa”
  - Božji zahtjev iz 18,31:
  - “*načinite si novo srce i nov duh*”
  - Najveća dubina – treća razina u 36,26:
    - Škropljenje vodom (36,25a)
    - Očišćenje od idola (25b)
    - Srce i duh (26)
